

LA RENAXENSA,

PERIÓDIC DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ÚLTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.	RECLAMS.
Tres mesos. 9 Rals.		Los subscribers per ratlla. . 1/2 Ral.
Al estranger, tres mesos. . 13 »		Los no subscribers per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . 18 »	Carrer de Jerusalem, n.º 32,	Passant de 10 ratllas, á preus con-
Un número sol. 1 »	primer pis.	vencionals.

SUMARI.

Un assatj de filosofia crítica; per *Joseph Masferrer y Arquimbau*.—La vesprada de una batalla (poesia); per *Damià Calvet*.—Dos mots sobre 'l sepulcre de Mossen Borra; per *Joseph Fiter é Inglés*.—Las obras clásicas; per *Joseph Rodoreda*.—Espiació y anyorament (poesia); per *Arthur Vinardell*.—Laboratori del pagés; per *Lluís Justo y Villanueva*.—La Bonaventura; per *Joseph de Argullol*.—Bibliografia; per *A. Aulestia y Pijoan*.—Novas.

Folletí.—Historia de Banyolas (continuació); per *Pere Alsins*.—Julita (continuació); per *Martí Genís y Aguilar*.

UN ASSATJ DE FILOSOFIA CRÍTICA.

VI.

Al principi del immediat anterior article, recordant que 'ls elements de la quantitat continua teniam demostrat no poder ésser simples ni compostos, començavam ja á pérdrer les esperances y témer no haguessem establert la qüestió de modo que una necessitat lógica, y per consegüent ineludible, vedás y fes impossible pogués ésser resolta restantne la rahó contenta. Suspirant, ab tot, si un dels conceptes que figuran en la constitució del problema, 'l nombre, podia ésser capás d' una modificació important que, augmentant y fins transmutantli ses dots aritmètiques li comunicás virtut per conseguir pe'l seu auxili l' efecte que per naturalesa repugnava causar l' essència del ésser que d' una operació de sumar simple romania constantment impotent y vuyda; cercarem afanyosament que 'n sortiria de multiplicar pe'l infinit un element inextens. Tothom qui ab imparcial esperit s' haja dignat observarho estan certs no trobará estrany digam avuy, al tornar á empèndrer la tasca, com en lo passatge á que 'ns acabam de referir, y encara ab major fonament, que l' objecte en que 'ns estan ocupant es segurament de condició ben singular y extraordinaria; pus mantenint amagada sempre sa natura, fa igualment vanes totes les successives, y per mes maravellosa contradictories, vies per hont lo procehimet metafísich preten soparla é inquirir. No 'ns trobam per ço, cansats

encara d' escometre'l; y avans de desesperar, si es que la desesperació puga càbrer dintre de l' escola á que indicarem pertànyer, com que altres avans que nosaltres, si be que ab mes enginy que 'l nostre, hajan intentat per altres endrets desvanèxer la dificultat, creyem nos será permès estudiar una nova teoria sobre l' essència de la quantitat geométrica.

En lo capítol XXII del llibre terç de sa *Filosofia fonamental* y sots lo títol d' *una conjectura sobre la noció trascendental de la extensió*, l' il·lustre filòsof ausetá 'l doctor Jaume Balmes proposa una explicació molt digna d' ésser atesa, tocant á la qüestió que examina ja fa dias. Convençut nostre patrici de l' importància y gravetat d' un problema que justament versa sobre un dels objectes mes freqüents de l' intuïció humana, no podia dexar la ploma en lo tractat de *l' extensió y l' espay* sens assentar una teoria racional pe'l origen objectiu d' un fenomen que tan preocupat havia la seva intelligència de metafísich. Entra Balmes en materia, confessant lo matex que en lo decurs d' aquest treball regoneguerem y tenim provat; es dir, que es completament impossible en llegítima lógica pugan, per juxtaposició ó contacte, compèndrer espay qualsevol agregació de punts inextensos. Per conseguir, donchs, constituhir l' extensió, que afirma ha de venir originariament de components simples intenta esborrar y aniquilar en aquesta regió de les idees pures tota apariència sensible, dihent expressament: *Per saber com l' extensió s' engendra fóra necessari poderse despollar de totes les representacions sensibles, y atényer l' idéntica realitat ab un ull tant simple, ab mirada tant penetrant, com un esperit pur.*

Bax aquest concepte, presenta sa conjectura, que per declarar aquí ab tota la seva exactitut, posarém fidelment al peu de la lletra algunes clàusules del capítol remembrat mes amunt: *Ya vimos que en la extension se encontraban dos cosas: multiplicidad y continuidad: tocante á la primera no se ofrece ninguna dificultad en que resulte de los puntos inextensos: con tal que haya varias unidades, resulta el número, sean aquellas simples ó compuestas. El secreto está en la continuidad, en eso que la intuición*

sensible nos presenta tan claro como la base de las representaciones de la imaginación; y que sin embargo enreda al entendimiento con lazos inextricables. Quizás podría decirse que la continuidad, prescindiendo de la representación sensible y considerada únicamente en el orden trascendental, esto es en su realidad, tal como puede ofrecerse á un espíritu puro, no es mas que la relación constante de muchos seres, los cuales son de tal naturaleza que pueden producir en el ser sensitivo el fenómeno que llamamos representación, y ser percibidos en esa intuición que es como su recipiente y que se llama representación del espacio. Con esta hipótesis la extensión en el mundo externo es real, no solo como un principio de causalidad de nuestras impresiones, sino como un objeto sometido á las relaciones necesarias que nosotros concebimos.

L'opinió del savi català, á que s'han inclinat altres també, no sabem si pe'l pes de la seva autoritat, apar aquí claríssima. No volia, ni podia tampoch, dubtar un moment de la realitat de l'extensió objectiva; pus llegim en lo quart capítol del matex llibre los següents textuals mots... *estamos tambien seguros de que la extension existe fuera de nosotros, que hay verdaderas dimensiones; y mes avall... las dimensiones en lo exterior han de estar sujetas á los mismos principios que las que concebimos, so pena de trastornarse la misma idea que tenemos formada del mundo externo.* D'altra part trobant absurds en totes les hipòtesis que pretenen explicar la naturalesa y causa del fenomen mitjansant lo contacte sensible dels elements, inventà la present teoria, que funda en una relació constant, y que podriam nomenar necessaria matemàtica (1), d'éssers simples de virtut incògnita, dotats empero de la propietat d'afectar als sentits ab apariència física d'extensió, la continuïtat corporea que la rahó demana per formar les dimensions y foragita ensemps tal com li oferex la naturalesa fenomenal.

Si hem de dir nostre humil parer relativament á l'explicació conjectural que dona Balmes, afirmarem que no passa d'ésser una confessió amagada y habilíssima, mas clara per qui sapia meditar, de lo que volem establir en lo següent article; l'incompetència de les facultats racionals per esguart á l'essència de l'extensió. Som los primers, en admirar y respectar per consegüent totes les parts del sistema filosòfic d'un pensador per qui la posteritat, estan certíssims, serva una plana de gloria en los anys de Catalunya, d'Espanya y fins del mon. Y en quant á sa *Filosofía fundamental*, ab la ma posada al cor assegurarem ab tota franquesa que creyem que, encara que no enjoyassen sa garlanda lo *Protestantisme* y l'*Pio IX*, perles bri-

(1). Segons Balmes, exa relació no es absolutament essencial; l'arbitre sobirà de son autor podria completament modificarla. Funda en est concepte la possibilitat metafísica de noves especies de relacions; pretenint l'legítimar devant de la rahó la presència real del cos de Jesucrist sots les especies eucarístiques, tal com en un de sos principals misteris la professa l'Església catòlica.

llantíssimes que, mentres lo setgle conserve una guspira de seny, farán pronunciar ab veneració, l'nom immortal del mantenedor estrenuo dels furs de la civilitat catòlica, del guardià gelós de la dignitat apostòlica de la potestat pontificia, del imparcial observador del esperit de la nostra época, y no li haguessen guanyat fama perpetua 'ls seus restants escrits inspirats sempre pe'l sentiment de justicia y l'amor á la veritat; bastara ella per conquerir al fill d'Ausona lo lloch primer y privilegiat en lo renaxement de les lletres espanyoles. No sens temor, donchs, justificarem la proposició assentada.

Balmes fica l'essència de l'extensió y determina la continuïtat material per la relació constant dels elements que constituïxen la multiplicitat, ó per un cert orde constant, com diu després, dintre de la multiplicitat matexa, en que fá consistir lo que podriam nomenar equivalència entre 'l fenomen subjecte als sentits y la realitat del objecte; equivalència que per ell tancava molta importància, tota volta que, com mes amunt mostravam y ho provarian infinites cites de sos llibres, estava convengudíssim de que destruhir en la naturalesa la qualitat geométrica duria per força al idealisme de Berkeley. Aquest orde, ó relació, necessari dins les lleys matemàtiques, es, segons ell, desconegut per nosaltres, en quant á sa vera manera d'ésser ó entitat íntima; com que clarament ho confessa en lo quart capítol ja recordat, quan diu que... *ignoramus la naturaleza íntima de la extension*; y si be en la matexa clàusula assenta que conexem, no obstant, de l'extensió quelcom, declara desseguida y especifica l'objecte, que son les dimensions geométriques. D'aytal ordenament, donchs, d'éssers simples sabem sols que respon extrínsecament á les dimensions dels cossos que les percepcions nos mostran; mas la causa interna, lo principi natural que 'ls ordena y causa la constància en ses mutues relacions, roman amagada al esperit. No hi ha que fundaria en la juxtaposició, per que formalment diu ésser exclosa pe'l concepte de punt inextens, pus fora altrament *exigir dels punts inextensos una cosa evidentment contradictoria*. Es necessari, raciocina y conclou, apel·lar á un novell método que recuse tota idea sensible, que precindesca de tot lo que nodrex als sentits y 'ls dona capacitat pera comunicarse ab lo mon de fora, es dir, *separar del objecte percebut tot quant te relació ab lo subjecte que 'l percep*. Lo subjecte se compon d'ànima y cos; y, com deyam dalt, se desitjaria aquí l'esguardar potent y subtil d'una substància exclusivament espiritual.

Partint d'aytals antecedents, es com funda la seva especial teoria d'una serie constant y ordenada d'éssers, corresponent, gracies á ses relacions, ab les que en la quantitat dimensiva, graduant y comparant les seves successives magnituds, valua y medex mecànicament la ciencia matemàtica; y presentant als sentits, á guisa de causa eficient, l'aspecte fenomenal de continuïtat física. Certament que 'l pus dogmàtic *realista* podrà admé-

terla á bon compte, restant per ella ben refermada la verdadera existencia del mon extens, per rahó d'esser lo fenomen sensible imatge, bé que de condició diferente, representativa de la realitat transcendent. Qui, empero, s'endinze en la secreta intimitat d'aquesta darrera no pensam puga exirne, tan aquietada la seva científica curiositat; perque, encara que mudant sa naturalesa, permanex l'enigma com sempre indefinit. Aquest orde, que es la rahó suficient d'esser extens l'objecte, ¿cóm es que, repel·lint lo contacte entre ses parts constitutives, l'origina, no obstant, y l'fa aparéixer, al sentir les facultats inferiors, encar que foscament, ab certesa 'ls seus efectes sensibles? Pot dars' en una causa final; l'explica Balmes en lo referit capítol XXIV. Mas no son aquest genre de causalitats les que solen inquietar y despertan l'esperit d'especulació; sino les eficients, les causes que essencialment determinan les propietats dels éssers y 'ls fan náixer d'aquesta ó l'altra manera limitats en l'espai y l'temps. Y l'orde intern, la relació dels elements geométrichs ¿en qué consisteix? ¿quina rahó l'regula? ¿l'atzar los manté en armonia perfecta? ¿alguna lley, fentlos obrar en combinació sabia, fa provenir de sa concordancia mútua l'efecte que copia après la naturalesa corporal? ¿á quina categoria de les conegudes pertany? ¿cóm podríam provar concebirla, si fins ara no s'havien experimentat los seus resultats?... No cal discórrer en imaginar mes preguntes, ni menys afadigar-se en inventa'ls resposta; qui podría satisfer los dubtes no parla y nosaltres no sabriam que afegir á lo que ell te á be callar.

Mas, com l'hipòtesis dura assentada y perseveran també sens solució les dificultats, y 'ls seus punts foschs sens claror que 'ls il·lumine; si que no podem dexas, reflexionanthi, de sospitar ab motiu no vaja mes enllá que les altres, no comence á traça'ns lo camí, per hont pretenim nosaltres posarnos en quietut. Nos mou á parlar axí 'l veurer que, ab tot de plantar en diferents termes la qüestió, y transportar son objecte á una regió, si no sobrehumana, completament oposada á la que fins aquí 'ns havia sostingut, se 'l abandona y dexas reposar tranquil, tan prompte com s'está assegurat de que serva la fesomia que nosaltres li distingirem, al mirarlo per primera volta, ans de pèndre'ns lo treball d'escorcollarlo ab dalera y demanarli imperiosament les seves lligítimes filiacions. Y 'ns confirma y fa passar del dubte á la seguretat l'observar com un nou esforç suprem d'analizar una naturalesa fins aquí rebelde se confessa donar per fruyt, que aquesta 's realisa sí en un objecte permanent que 'l sentit comú presentia; mas d'una manera que les facultats humanes en son actual estat de necessitar per ço l'ajuda dels sentits no ho poden entèndrer, no podent empero dubtar que es per mercé d'un ésser que en ses funcions obscures no trahex ni contradiu á l'operació que fins ara la rahó vulgar havia cregut ovirar també.

¿Allunya's molt semblant doctrina de la que absolutament pronuncia ésser aquell incompreensible;

si be en realitat existent, com condició necessaria, donades les presents circumstancies de les coses, en les percepcions dels sentits? L'afirmar que pera compèndre'l s'hauria de deslliurar á l'humana intel·ligencia del jou de les sensacions, ab que 'l cos agrava á l'ànima durant sa vida de pelegrinatge; mas que 's compon d'un cert orde d'entitats entre sí relacionades segons la retgla á que s'amotllan los cossos que percebim pera realisar sensiblement les lleys matemàtiques de la quantitat continua, no 'ns apar sia mes que confessar implícitament l'ignorancia sobre l'essencia d'una cosa, qual eczistencia no permet posar en dubte la naturalesa racional. Perque, si be axó assenta clarament la permanencia d'un ésser complex, quals elements—suposats simples—estan ordenats bax un principi que 'ls obliga á no ultrapassar en sa mútua armonia y dependencia un límit fatal que ficsa la naturalesa del compost; ni la fosca vaguetat d'aytal especie de proporció indeterminada fa náixer cap idea aproximada de lo que puga ésser tan original manera de concretar aquella entitat primaria en les coses materials; ni jamay ha estat lícit, fora de les escoles idealistes, negar en la realitat corporea l'objectivitat original de les dimensions fenomenals, pus sempre 'l sentit comú les ha concebudes integrant l'extensió, sens establir la que com exteriorment existent, les qualitats físiques s'esforzàran per forsa en l'abim feréstech d'un escepticisme inevitable. La diferencia está, per consegüent, en dir sens circumloquis que l'essencia de l'extensió está mes alta que 'l poder de que actualment gosa l'enteniment dels mortals, ó estatuhir ab mes cautela que la constituhex una cosa inaprehensible per les facultats del home en l'exercici que 'ls otorgá Deu en lo mon inferior; assegurantse'ns per una part que no 'ns enganya l'instinct que dona transcendencia racional á ses apariencies físiques, y confirmantnos per altra una teoria fosca l'eczacta correspondencia entre 'l fenomen y la seva causa original.

No sentiríam per cert que fos veritat, com creyem ho es, exa mena de semblança perfecta entre la doctrina de Balmes y la conclusió que volem traurer nosaltres de nostre assatj filosófic. Sia com sia, no podem dexas de destinar nostre subsegüent article, darrer que pensam dedicar al present assumpto, á lligitimar y fundar rahonablement la conseqüencia tantes voltes apuntada ja, que 'ns sembla inclosa en l'inutilitat metafísica de tot lo treball endressat fins ara á inquirir la vera naturalesa de l'extensió.

JOSEP MASFERRER Y ARQUIMBAU.

LA VESPRADA DE UNA BATALLA.

(Traducció de Moore.)

Lo camp de la batalla nos espera:
dema, company, allí;
á clavar victoriosa la bandera,
ó ab gloria 'ls dos mori'!

Ja llú l'estel del dia:
lo got té encara ví.
Begám altre vegada
per empèndre 'l camí.

Se veurán per las caras mes farrenyas
llágrimas regalar,
al pensá' ab los amichs qu'entre las penyas
várem abandonar.
¿Y qué los plants podrian?
Mira lo got plorar.
Ab sas gotas las nostras
prohem de desterrar.

Mes ja lo soí avansa, per nosaltres
tal volta 'l derrer cop.
Mira 'l mèn y 'l tèn noy jugant ab altres
de nostra tenda aprop.
¿Qui sap si dins una hora
tots serém carn de llop!
Mes vinga, vinga l' arma,
cavalls ¡apa! á galop!

Deixa prop de la llar contar llurs penas
als que dúhen imprés
al coll y al brás lo sèch de las cadenas
del Saxe y del Danés.
¿Un salut a la patria!
A Dèu lo cor alsem!
Y hurra per Islandia,
per ella morirem!

DAMÁS CALVET.

DOS MOTS SOBRE 'L SEPULCRE DE MOSSEN BORRA,

en lo claustre de la Seu de Barcelona.

En lo claustre de la Seu de Barcelona, s' hi troba
un sepulcre de bronze, ahont reposan las despul-
llas mortals d' un cavaller nomenat Mossen Borra.
Lo trajo de la figura esculpida al damunt del
sepulcre es com d' un ridícol joglar; mes l' epitafi
diu que descansa allí un DOMINUS BORRA MILES GLO-
RIOSUS mort en l' any de 1433.

Abduas cosas, la figura y l' epitafi, han donat
lloch als historiadors catalans á molts encontres
judicis sobre qui es la persona enterrada en lo se-
pulcre dalt mentat.

Se sab de cert que ja en la cort reyal d' En Fer-
ran d' Antequera, y mes tart en la d' En Alfons V
d' Aragó, figurava un joglar nomenat Mossen Bor-
ra, y qual ver nom era 'l de Antoni Tallander, lo
qui, segons apar, va esser lo joglar de mes renom
d' aquells temps. En l' any 1413 aquest Mossen
Borra, va lluir molt en la cerimonia de la corona-
ció de Na Leonor, muller d' En Ferran, y un seu
contemporani, En Alvar García, diu d' ell, que era
un home de petita alsaria, parescut á En Bonamí,
y 'l qui cobrava quiscun any una renda de 1500
florins, per son ofici de joglar.

Y dich que va lluir en la dita cerimonia, per-
que 'N Ustaroz qui va anotar las CORONACIONS de
'N Blancas, al transcriurer lo relatat per en Alvar
García, diu, que deixa de mentar una tramoya per
esser cosa de broma d' un joglar del Rey nomenat
Mossen Borra.

Mes en avant se sab segons el mateix Ustaroz,
qu' en 1436 «consta per lo registre de Corts del dit
any, una suma de mil sous anyals pera lo joglar
Mossen Borra.»

Lo *Diari de Barcelona* del dia 31 de Desembre de
1792 va publicar un document, á manera de privi-
legi, atorgat á En Tallander per En Alfons V d'
Aragó en Castellnovo de Nápoli lo dia 21 de Desem-
bre de 1446. En ell mana lo Rey al reboster de
la cort, que «dongui á beurer á Mossen Borra tota
mena de vins que millor l' hi acomodin, á totas ho-
ras y en qualsevol lloch, ab expressa condició que
no sia agre ni menys barrejat ab aygua» y, segons
lo privilegi, se l' hi atorga la dita mercé «per
quant, mancanti la salut y las dents, ha tornat al
estat d' infant y essent aixís qu' aquestos sols se
nudreixen de llet, á Mossen Borra l' hi será millor
pera sa salut, nudrirse sols de ví» que, segons lo
dit privilegi, es la «llet dels vells, quan es ben bo.»

Lo primer que toca fer remarcar es que lo pri-
vilegi dalt dit no pot de cap manera esser atorgat
al Mossen Borra qui jau en nostra Seu; puig aquest,
segons he dit, va morir en 1433, y lo privilegi n'
es signat l' any 1446. Pot esser molt be que 'l
Mossen Borra joglar, lo mateix de 1413, que segons
s' est dit vivia encara en 1436, visqués en 1446 y
alashoras tenim qu' á ell, s' hauria atorgat lo pri-
vilegi.

Constant, com ja he dit, en lo registre de corts de
1436, lo nom d' En Borra, y essent quasi impossible
errar una signatura en un registre de corts, y á
mes havent mort en l' any 1433 lo Mossen Borra
qui jau en la Seu de Barcelona, tenim ja una pro-
va de qu' aquest no es lo ridícol joglar á qui 's re-
fereix en lo dit registre, y mes enavant en lo ja
mentat privilegi; puig hi ha una diferencia de tres
y tretze anys respectivament ab lo de sa mort.

En lo sepulcre 's llegeix DOMINUS BORRA MILES
GLORIOSUS. Ara be ¿per qué concedir aquest dictat
á un joglar si fos ver qu' ho era lo qui allí es en-
terrat?

En un cansoner de Zaragoza, compost per los
mes bons felibres catalans del segle XV, hi ha un
vers, obra d' un Mossen Borra, y que per la molta
gravetat fa dubtar que sia degut al joglar d' En
Alfons V. Te deu coplas ab tornada y endressa y la
primera d' ellas es com se segueix:

O quant es foll—qui tem lo forzat cas
E contraquell—remey es demanant
E qui poder—se trova molt bastant
E nol coneix—pensantlo haber escas.

Tornada. Mare de Deu—á tots los qui creem
Quen tu portás—aquell Crist fill de Deu
Per consaguent—per nos morí en creu
Fesos aver—tanta fe com volem.

Se sab també qu' en lo mateix segle va florirne un gramátich nomenat Mossen Borra.

Tenim ab lo dit que: prenent com á certs lo privilegi y lo transcrit en lo Registre de Corts de 1436, déu admetrers qu' en lo segle XV varen viurer al menys dos Mossens Borrás: un qu' encar vivia en l' any 1446, y l' altre mort en 1433, y enterrat en la Seu de Barcelona. Que segons l' epitafi de son sepulcre, n' era aquest un noble cavaller. Que 'ls versos dalt transcrits, son com ja he dit impropis d' un joglar que te per única ocupació la de fer riurer á la cort, y pot esser molt be que fossen obra de 'N Borra, enterrat en nostra Seu, puig es sabut qu' en tots temps, y mes encar en lo segle XV, molts cavallers empunyaren també la daga, com polsaren la lira.

Per lo tant, tenim que lo Mossen Borra qui jau en lo claustre de nostra Seu no es ni 'l qui posa com á ridícol joglar En Alvar García, ni el pera qui va esser atorgat lo graciós privilegi, tants cops mentat; mes si, com ho dihu l' epitafi de son sepulcre, un venturós cavaller que debia esser bastant conegut en aquells temps, quant se l' hi va donar enterrament en un lloch com lo claustre de la Seu de Barcelona.

Si bé lo trajo de la figura esculpida al demunt del sepulcre n' es un tant ridícol, podria esser molt be qu' encar que cavaller de fets gloriosos lo qui allí jau, hagués estat xistós cortesá, sens esser joglar. Com diu molt be Piferrer, lo que mes ha desfigurat lo carácter del noble Borra es lo privilegi que tants cops he mentat y qu' anava precehit d' aquestos mots: EL DICHO MOSSEN BORRA CAVALLERO, FUÉ CRIADO Y BUFON DEL REY D. ALONSO DE ARAGON Y POR ESTO SE LE CONCEDIÓ EL JOCOSO PRIVILEGIO, ETC. Qui no va del tot errat en aquest punt es En Pi y Arimon, qui créu qu' En Borra enterrat en nostra Seu, no es lo joglar, sino un cavaller, pare d' aquell, sens dubte.

JOSEPH FITER É INGLÉS.

LAS OBRAS CLÁSICAS.

ESTUDIS DE CRÍTICA MUSICAL.

Atrevida ó mes ben dit temeraria es la pretensió de posar mà en las obras dels grans mestres que 'ns han servit d' exemple en lo difícilissim art de la composició. Eixas partituras dels clássichs sobre las que jau desde llunya fetxa la pols dels anys son tan respectables, que si no fos per lo desitj de dar á coneixer las infinitas bellesas, los magnífichs y admirables conceptes que entranyan, y senyalar particularment los destells de inspiració y de geni que de ellas brotan á dolls, avans que anatomisar-las, com anem á ferho segons nostre pobre parer, llensariam mil voltas la ploma, puig indignes nos reconeixem com lo qui mes, despres de tantas y tantas críticas. notables com se n' han fetas, de afegir un quilat en la balansa del seu mérit.

Esperem de nostres indulgents lectors que 'ns perdonin de cor la insuficiencia nostra, en gracia á la bona intenció que 'ns mou.

Lo nostre públich en sa inmensa majoria desconeix casi per complert las obras dels clássichs del passat segle y principis del present; la incapacitat dels artistes moltes vegadas, ó la peresa de estudiar moltes altres; lo mal gust de certas empresas, ó sa ignorancia, han reduhit de tal manera lo repertori de nostres teatres lirichs que sembla que no 'ns podem moure de un círcol viciós compost de obras mes ó menys vulgars, tretas escepcions molt honrosas, si mes molt contadas, ab lo que s' ha lograt cansar al públich, aburrir als inteligents y moltes vegadas perjudicarse de debó las empresas.

Llarch fora lo catálech de obras de cap valor que se 'ns han fet sentir, y en cambi d' aquellas produccions grandiosas que serán sens dupte eternament la admiració dels segles y las generacions, sols s' han executat en Barcelona de molts anys ensá, *Freischütz* y *D. Giovanni*, de Weber lo primer y de Mozart lo derrer.

Beethoven, Cimarosa, Mehul, Gluck, Spontini, Mendelssohn y altres que podriam citar son noms desconeguts per lo nostre públich, que aplaudeix ab furor l' *unísono*, que se embadaleix sentint los estrells de ridícula forsa de una *cabaletta* insustancial y que per consecuencia del mal gust en que s' trova sumergit fins arriba á despressiar las obras dels génis, quan per casualitat las ressucitan las empresas.

Nosaltres que no 'ns atrevim casi á parlar, ni á arriscar la nostre pobre opinió respecte als clássichs hem sentit á un concurrent assegurar y repetir en lo Liceo que *D. Giovanni* era soporífero y que lo dia en que s' executava eixa ópera no li feya menester la *Correspondencia de España* pera anar al llit.

Un altre, parlant de las sinfonias de Beethoven, Haydn, etc., deya que si se poguessin escursar de quatre quintas parts se podria resistir la que quedés, y que no comprenia lo mérit que tenir pogués aquella confusió de notas y de conceptes, que no omplian baix cap punt de vista la missió de la música que es proporcionar plaer á la orella.

Eixas y altres blasfemias artísticas se senten á cada pas: es, donchs, indispensable que tots y cada hu dels qui de la música fan un de sos mes lligítims plahers, siga un campeó decidit que propaigui ab fe y constancia la afició á las obras de ver mérit: lo públich seguirá sens dupte: costa menys d' anar per lo bon camí que per lo camí tort. Respectinse enhorabona las obras dels compositors moderns que enriqueixen lo extens repertori del mon artístich: admirable es lo *Faust* de Gounod y las obras de Meyerbeer; notables son las de Halévy, Auber, Verdi, Donizetti, Rossini, Bellini y molts altres: mes aixó no vol dir que sobre totas no sian dignes de veneració las dels gegants que feren lo drama lírich: sense ells no haurian existit los altres.

Nostra idea es aquesta: en lo que pugan nostres débils foras propagarem y procurarem infiltrar en los nostres aficionats l'entusiasme que 'ns posseheix per las concepcions dels clàssichs: si lo nostre treball es ben acullit será el premi mes gran que podem envejar.

Lo primer estudi que publicarem aviat, si á Deu plau, versará sobre lo D. Giovanni de Mozart y á aquest seguirá la nostre opinió sobre lo Freischütz.

No seguirem en nostres articles orde determinat de autors ni d' épocas, porque no es la nostra intenció escriurer una obra uniforme, y pensem dar mes amenitat y lograr en lo que poguem lo desitj que 'ns mou mes aviat variant los assumptos que cansant al lector parlantli per espay de molts estudis d' un mateix autor y de sas obras.

JOSEPH RODOREDA Y SANTIGÓS.

ESPIACIÓ Y ANYORAMENT.

(fragments.)

¡Oh nits d' amor, ensomnis d' hermosura,
bells temps d' una ventura
sols comparable ab lo gosar del cel...
vespradas de l' estiu embaumadoras,
delitosos esbarts, plahentas horas
de tendres llanguiments—més dolços que la mel!

¿Per qué, per qué tan prest ¡sort malhaurada!
heu pras vostra volada
deixantne sol y abandonat mon cor,
que trist, en sa dissort, sens' esperança
llagrimejant de dol y d' anyorança
debades, foll, remembra—recorts antichs d' amor?

Pobre auraneta per l' amor nascuda,
mon ánima es retuda
y en va pidola per l' amor ausent,
y en va al cel clama per tornar ansiosa
á fer son niu en la caseta hermosa
que un jorn, humil cabanya—jamay va esfondrá l' vent.

Avuy, avuy ¡sant cástich! la cabanya
mes feble que la canya
que 's balandreja pels sorrals del riu
convertida en palau y d' ergull plena
son front sent abaxars' tantost alena
lo buf de las tempestas—del mon superb y altiu.

Avuy, avuy ¡sant cástich! la caseta
que un jorn, amoroseta,
reyna del pla, fón niu de mos amors,
convertida en castell sobre la sorra
en las escletxas ven de cada torra
com fan son niu d' infamia—los esparvers traydors

Y jo que veig entorn la fellonia,
la negre traydoria
que 'm feres, amor meva, un jorn crudel,
t' estimo tant encar que per venjança,

al véure de ta sort la malhaurança,
lo preu de ton crim pago—ab llágrimas de fel.

¡Quant pur lo meu amor! Ay! ¿t' en recordas?

... Mes, nó, que ja las cordas
tens rompudas fa temps del sentiment...;
y puig que en tú ma veu ja no ressona
per sempre callaré, y com papallona
morir vull consumintme—en foch de anyorament.

ARTUR VINARDELL Y ROIG.

Girona, febrer, 1874.

LABORATORI DEL PAGÉS.

(Continuació.)

Tartrat neutre de potassa.

Lo tartrat neutre de potassa, qual fórmula segons avans hem dit es $2 K O, C^s H^s O^{10}$ ha sigut fins are un cos raro en las droguerias espanyolas, per no tenir aplicació en la industria ni á la agricultura. Son us estava limitat á la farmacia, y aixis sols se trobava en los apotecaris. Aixis es que las pocas vegadas que algun propietari necessitava usar aquest procediment pera corretxir los defectes de sos vins era precis demanarlo al estranger. Avuy, com succeheix ab tot, se trova ja en varias droguerias, si be encara á preus pujats per lo que convé al vinitor.

Aquest cos qual us recomana Bonet per corretjir l' acidés dels líquits se obté disolvent lo cremor tartre comercial en aygua calenta y saturantlo ja ab la potassa caústica, ja ab lo carbonat de potassa fins que l' líquit obtingut per aquesta saturació sia completament neutre als papers reactius. Lo tartrat neutre aixis obtingut es un cos que ab dificultat cristallisa y tant sols ho fa despres de molt temps; entre altres propietats figura la de que ls ácids poden llevarli un equivalent de base dels dos que te, tornanlo á transformar en cremor tartrat ó sia en tartrat de potassa monobásich. D' aquesta propietat se tren partit pera corretjir certs defectes dels vins com veurem en altre ocasió y sobre lo que vaig dir lo que devia ferse pera aplicar aquest cos als mosts en la plana 77 de la obreta titolada, *Extracto de las sesiones que acerca la vinicultura profesó en 1872 en el Instituto Agrícola Catalan de San Isidro D. Luis Justo y Villanueva*.

XI.

Filtració.

La filtració es una operació tan senzilla, que sembla que no hi hage necessitat d' ocuparsen: ab tot no deixa de presentar, com todas las cosas, sas dificultats si s' ha de fer ben feta.

La filtració te per objecte separar un líquit y un sòlit que 's trobin barrejats.

A est efecte 's tira la barreja sobre un paper plegat en forma de cono que 's diu *filtre* y que 's col·loca en un *embut*: lo filtre reté la materia sòlida ó 'l precipitat, y deixa passar el líquit clar y net, que 's recull en un dipòsit inferior.

Los filtros están fets de paper sensa cola; es convenient triar lo paper brú ab preferència al paper blanch: los filtros poden esser *units* ó *plegats*: los primers son d'un us mes general. Quan la fabricació no estava tan avensada lo paper de filtros se venia á plechs, mes ara 's ven ja tallat en forma circular: si per casualitat no 's troba en aquest estat convé ferse una rodona de cartró ó de llauna de la grandaria convenient y ab ella retallar lo paper á fi de economisarlo y 's treballa ab mes facilitat. Pera fer, donchs, lo filtre unit, se pren lo paper, se 'l doblega pel mitj y se 'l torna á plegar altra volta per la quarta part, segons se veu en la figura 15.

Fig. 15.—Filtro unit. Pera fer lo filtre en plechs se va doblegant lo paper de filtre successivament per meytats fins que s'arriba á ferlo tan estret com sia possible: llavors se desfá y 's plega novament fent un plech en cada sentit com un vano figura 16. Llavors se col·loca sobre l'embut procurant que sols toquen á las parets de

Fig.—16. Filtro plegat.

aquest las arestas sortints segons se veu en la fig. 17. Arreglats los filtros d'esta manera se compren que hi ha d'haber una gran diferencia entre una y altre disposició; la primera serveix pera recullir y rentar un precipitat; la segona pera separar el precipitat del líquit que l'acompanya.

Si en un filtre se vol rentar un precipitat, operació frequent, convé aplicar bé las fullas contra

Fig. 17.—Aparato pera filtrar.

las parets del embut de manera que impedeixi tant com sia possible que l'aygua corre per entre 'l paper y el vidre, sino que haje de passar tota per la punta del filtre després de haber

atravessat el precipitat: si per lo contrari se vol unicament separar el líquit del sòlit que está en suspensió, convé llavors que 'l paper no se ajusti al vidre; y que el líquit escorre per tota la superficie del filtre passant per los poros d'aquest.

Al doblar los filtros es necessari comprimir de nou ab los caps dels dits índex y gros los plechs á fi de que aquestos queden ben marcats y tingan certa tenacitat; pero s'ha de tenir cuydado de no arribar fins al meteix vértice del filtre, porque llavors á forsa de oprimirlo tantas vegadas quedaria aquest punt molt débil y s'romperia ab facilitat.

Quan se renta un precipitat, es necessari economisar el líquit tot lo possible, ja per esser aquest car, com l'alcohol y l'éther, ja per no tenir que perdre luego tant temps en las operacions ulteriors, si s'ha posat un exés de líquit. Pera conseguir aixó se emplea el pot á qui anomenam *rentador* representat en la fig. 18. Colocat en el pot lo líquit, se bufa per el

Fig. 18.—Pot rentador.

canó A y la pressió exercida por l'ayre ferá que surte por la extremitat B del altre canó, y com esta está estirada de manera que termina en un furat capilar, surt solzament una cantitat petitissima de líquit.

LLUIS JUSTO Y VILLANUEVA.

(Seguirá.)

LA BONAVENTURA.

III.

Lo Cardoner passa per las salinas de Cardona ó per terras salinosas y porta en sas ayguas partícules de sal que de vegadas deixan blanca la terra que regan: diu qu'aixó li dona la propietat de curar tota mena de llagas y altres mals que surten á la pell; pero encara que cap mal no tinguin, s'hi banyan tots los habitants de sas riberas al bell pich

de mitja nit de la nit de Sant Joan, qu' es nit de bonaventura: los vehins del poblet que té per nom lo nom del Sant, ja esperavan á la vora del riu, 'ls hòmens mes amunt y las donas mes avall: aixís que tocaren las dotse tots se senyaren y se ficaren al aygua; ja creyan tots ab molta fé qu' en tot l' any no havian de tenir cap desgracia ni cap maldia: La Sileta ab la seva mare y las dugas mes amigas la Paula y la Francisca quedaren per trovarse al mitj dia per fer la prova del plom que també per las noyas en dia de Sant Joan es prova certa de bonaventura que diu ó indica l' ofici ó professió del marit que la sort 'ls té destinat.

Totas aplegadas, despres del bany s' en anaren y també anava ab ellas en Tófol, que ab romansos y cuentos á totas las feya riure: aquella nit no hi hagué cansó ni clavellina, pero quan en Tófol ja s' entornava cap al poble deixant al Mas xich, á la Teresa y á la Sila, pogué veurer á la claror de la lluna que s' obria la finestreta de la cambra de la noya.

En ple dia de Sant Joan, donchs, dia seré, clar y hermós, hauriau vist á un recó de l'era del Mas xich un fogonet de terrisa, ab tres gresols de llums de cuyna, que quiscun d' ells tenia una bala de plom fosa y líquida; un poch mes enllá tres gibrellas plenas d' aygua: com las dotse estavan per caure, la Sileta, la Paula y la Francisca tenian cada una per son ganxo 'l seu gresol á punt de treurel del foch ab gran emoció y sens dir cap paraula: la mare de la Sila també esperava la prova ab certa impaciencia.

Tocan las dotse, y á la primera campanada de la Seu de Manresa cada una de las tres noyas vuyda son gresol á la gibrella que ja tenia amenida: lo plom al passar tan repentinement de la calor del foch á la fredor de l' aygua, se solidifica y pren formas capritxosas y variadas: en aqueixas formas l' imaginació hi pot veure representats instruments y eynas de arts y oficis, y aixó fet al bell punt del mitj dia de Sant Joan, creuhen las noyas que vol dir l' art ú ofici del marit que Deu las guarda en son dia y temps.

No cal que 'us diga ab quin afany cada una de las noyas miraria la gibrella, ó las centas ó mil noyas qu' en tal hora y punt feyan la prova, mes las que ja coneixem cridavan d' alegría al veure que la bonaventura no era contradictoria dels fets que passavan. Solsament la Sila no cridava com las altres.

—Mireu, mireu, deya la Paula, tres aixadas y dos destrals hi veureu y molt ben fetas.

—Aixó vol dir, digué la Sila, que será pagés de la terra.

—Si las aixadas *pagés*, y las destrals *espurgador*: no pot pas ser mes clar.

—Te rahó, en Sebastiá, que té vinyas y espurga oliveras.

—Jo be m' ho penso que al cap d' avall será alguna cosa.

—Y á tú, Francisca, qué 't diuhen?

—Jo tot ho veig llensadoras: vejam, mireu vosaltres.....

—Sí, sí, mira aquí al mitj n' hi ha dugas que casi be podrian servir per teixir.

—¿No es veritat que sí? preguntá la Francisca.

—Y ara hi penso, respongué la Paula, 'l Nasiet, es teixidor de Manresa.

—Donchs mira, ara crech que no m' enganya y que 'l Bernat deu ser un estafalari...

—Es clar, aixó de no sortir cap ribot, martell ni estenallas, vol dir que no será fuster.

—Sí, sí, digué la Sila, aqueix dia la bonaventura no diu mentidas, mes jó no la puch entendre.

—Veyam, veyam la gibrella.

—Teniu, aquí tot de fils que semblan cordas, despres aquells mes prims que semblan sarrells, aqueixos trossos com si volguessin esser estrelles, vaja, no ho entench: 'us dich ab veritat que no ho entench.

—Si qu' es estrany, pot ser vol dir espardenyer.

—Ca... y 'ls sarrells?

—Pot ser passamaner.

—Tampoch: y las estrellas?

—Noya no se que dirthi, li digué la Paula, guardaho qu' algun dia se t' aclarará.

Y aixís tot fent y dient la Paula y la Francisca reculliren sos trossets de plom y ben contentas y alegres s' en anaren cap á las casas del poble, dient á la Teresa y á la Sila que á la cayguda del sol tornarian á buscarlas per fer quatre salts per la vora del riu.

La mare de la Sila també 's mirava 'l plom de la gibrella, y tampoch pogué entendre lo que volian dir las estranyas figuras que 's formaren al refredarse 'l metall fós, ab la fredor de l' aygua; pero ho tenia per ximplesa, perque aixó de casaments, deya, cuan passa, passa, y res mes. La Sila, donchs, aquell dinar no tingué gens de gana, la prova del plom l' habia deixada molt capficada.

Que la prova per la pubilla del Mas xich, no volia dir res del pobre Tófol, sembla cosa ben clara; mes, qui sab, com en Tófol te tans oficis y també se pot dir que no 'n te cap, pot ser per aixó va sortir tan estranya la prova del plom: 'l cas es que la noya quedá ab dupte y hauria donat cualsevol cosa per aclararlo.

Al esser cap al tart, tornaren la Paula y la Francisca al Mas de la Sila, y totas ab la Teresa s' en anaren cap á la vora del riu á donar quatre salts, com deyan las amigas de la pubilla, y al mateix temps á veure si trobavan en Tófol y altres minyons ab qui contar quatre cuentos y fer algunas riallas.

No be foren dessota 'ls albas de la vora, trovaren tres noyas y un xicot, casi be tan negres com la Mare de Deu de Montserrat, que quiscun ab sa fals á la má, segavan l' herba tendre de las margendas: eran quatre gitanets, pot ser germans que perteneixian á la colla de gitanos que ja feya alguns dias havian acampat dessota d' una de las arcadas del Pont nou.

La mes gran de las gitanas, que era ja una noya avansada, qu' anava descalsa, ab faldillas groguencas estripadas, mocador vermell al coll ab los panys

llogats al derrerera, y sa cabellera negre y deslligada, ab sos ulls com 'ls d' una mora, al veure á las nostras pajesetas, deixá caure la fals de sas mans y anantse 'n cap á 'n ellas, 'ls digué:

—«¿Quiéren les diga su buenaventura? Hoy día de S. Juan, mi dicho no falla. Venga esa mano niña.»

Las noyas no tornaren resposta, pero la gitana agafá la ma de la Paula y de la Francisca, y á las dugas 'ls va dir que 's casarian aquell mateix any, que serian felissas y que tindrian molts fills y que 's veurien nets y moltas cosas mes que las feren riure de bon grat.

Quan agafá la ma de la Sila al veure que casi tremolava, li digué:

—«No tiembles hija mia, que con esa cara de cielo y esos ojos que paresen dos soles y esa gracia que Dios te ha dao, eres digna de un rey y hasta de un emperador: y en las líneas de tu mano leo tu suerte que es tu buenaventura. Niña, oye: no te casarás tan pronto como esas otras, pero tu mario ha de ser de los mas cabales, rico de muchos metales y uno de los mas artos señores de la España toa: y Dios haga que se cumpla tu buenaventura y se cumplirá porque eso mereses y mucho mas.»

La Sila no va perdre una paraula de las que digué la gitana: li doná una pesseta rodona y ben contenta. La Paula y la Francisca van comensar á mirársela ab cert respecte: ja no volgué esperar als minyons del poble per fer quatre riallas, y quan quedaren solas ab sa mare, alegres totas dugas y orgullosas, s' esplicaren llavors l' estranyesa de la prova del plom. Y es clar ¿cóm podian enténdrela? ¡Com may ho podian pensar! Per sort aquell mateix dia una gitana 'ls ho havia explicat tot. Si semblava un voler de Deu. Mes la Teresa no hi tenia gran confiansa.

Aquella nit, prou va cantar en Tófol:

Sila del ánima
Sileta mia, etc.

No s' obrí la finestra ni caygué cap clavellina.

IV.

Surtian de missa major 'ls feligresos de Sant Joan, al cap de pòchs dias d' haber passat lo pas de la bonaventura; com era diumenge y de Juliol lo dia era bonich y tots anavan de festa; en Tófol apagá 'ls ciris y tencá las portas correns y de pressa y sens voler la truyta ab fasols que per esmorsar li havia arreglada la majordona del senyor rector. La Sila ab la seva mare esperavan á la plasseta que fà al sortir de la parroquia á la sombra d' una alsina fent conversa ab altra gent del terme, y 'l jove no volia perdre la costum d' acompanyarlas fins al Mas xich, com ho feya casi be tots los diumenges: li semblava que la Sila estava enfadada ab ell per alguna cosa que no podia entendre y no volia darli cap motiu de queixa.

Arribá en Tófol á la plasseta quan acabavan de emprendre 'l camí la Sila y sa mare; corre per atraparlas y tot esbufegantse, s' atura de sopte, puig pogué veure que pujavan la costa de l' altre part del barranch, acompanyadas d' un altre home; era l' hereu del Mas gran que havia vingut de Barcelona á passar una temporada d' estiu á Sant Joan.

Anant seguint de lluny, de lluny, en Tófol no 'ls perdé may de vista, y pogué veure com 'l senyor de Barcelona arribava fins al Mas xich y se ficava á la casa, lo que no havia fet ell cap diumenge. Ja li doná mala espina aquella amistat tan soptada ab D. Ramon, puig fins llavors si be saludava á tots 'ls del poble ab cert agrado may s' hi juntava y á la Sila y á sa mare no 'ls havia dit may una paraula. Per ço quan pensava que era un senyor tan rich y noble y que vivia á Barcelona y la Sila una pajeseta de Sant Joan, se consolava en Tófol y creya que no podia ser res. La bonaventura de la gitana ab tot, que tot lo poble savia, li tornava el dupte y lo feya patir. Aixís entre esperansas y temors passá lo pobre Tófol molt temps, y desde llavors per las vespradas tot sovint cantava:

Si 'l cor á la pena s' avesa
Com també s' avesa en 'l goig.
També li arriba qu' oblida
A qui mes oblida de cop.

D. Ramon de Rocamora, ciutadá honrat de Barcelona, rich hisendat, solter, ab bona salut, bona presencia y no molts anys; sens germans y vivint-li solament la seva mare ja molt velleta, prou pensava en pendre estat; mes á la Sila l' havia vista mil vegadas sempre qu' anava á Sant Joan, qu' era molt sovint y jamay n' havia fet cabal. Aqueix diumenge ab tot, fós que la Sila anés mes emperifollada, fós que la noya tingués molt bon dia, com tenen totas las noyas, fós en fi lo que fós, es lo cert que li feu gracia al senyor de Barcelona, y trová natural y fins dolça y agradable la conversa y companyia de la Sila.

Despres de una estoneta de visita en la casa, deixá D. Ramon al Mas xich á las dugas donas, y ja tot lo poble n' anava boca ple, de que la Sila seria *senyora*, com deyan alguns; altres deyan que 'l Mas xich, ja no seria *Mas* sino *Masia*, y del sensill fet de que l' amo del Mas gran acompanyés á la Sila al sortir de missa major, ja tots ne davan per fet y acabat lo casament.

Encara no havia passat tota l' era D. Ramon, comensaren las donas del Mas xich la conversa qu' apuntem tot de seguit, pero mes viva y animada de lo que 'l lector pot pensar.

Veyeu la bonaventura? ¿Veyeu la gitana? ¿Encara duptareu ara? ¡qué hos he dit jo sempre!

—Sí, sí, ja comensa á sortir alguna cosa, Deu ho fassi; perque vaja, tanta tanta cosa com te digué aquella bruixa, jo no ho puch creure.

—Donchs ja ho veureu, y ja ho comensen á veure. ¡Com que D. Ramon no hagués parlat prou clar!

—Ben clá, ben clá no ho he entés, perque m'hauria dit á mi alguna cosa y no m' ha dit res.

—Fujit d'aquí, vejeu si al primer dia ja parlará á la mare! Quan jo li feya la desmenjada y m' ha dit qu' una noya era per un rey y que ben mirat mes be pot ser bona dona per casa una noya del camp, que no una d' aqueixas postureras de la ciutat, del mirinyach y la sombrilla y tot aixó mirantme de fit á fit, ¿encara volem que parli mes clar?

—Que vols que 't digui, noya, quan lo teu pare me vá parlar á mi per primera vegada, me va parlar molt mes.

—¡'L pare, 'l pare! 'L pare era un pajés. Y quan ha dit que seria fácil qu' ell fes algun pensament si sapigués qu' havia de ser ben rebut y acullit?

—Aixó ja té una mica de camí: ¿y tú que li has respost?

—Ay, ay, qu' un senyor com ell pot obtenir qualsevol noya ab la seguratat de ser correspost.

—Endevant, endevant, donchs, no dich que no, Deu ho fassi y Deu ho beneeixi.

Ab aqueixas bonas esperansas passaren las donas del Mas Xich bona temporada, y ab veritat don Ramon de Rocamora no se 'n tornava á Barcelona com solia fer altres anys, y al ser cap al tart molts dias se 'n anava á l' era del Mas de la Sila á veure lo fi de la batuda, com ventavan lo blat y lo pujavan á la golfa y devegadas la pubilla li donava un bonich ram fet d' espigas y clavellinas.

Tan segura estava la noya de que don Ramon pensava ab ella, y de que no havia de fer mes que punxarlo una mica, y tan per fet s' ho creya, que casi be comensava á pensar que aqueix casament no seria ab veritat lo bon compliment de la bonaventura: don Ramon no era dels mes grans senyors de tota l' Espanya, ni era tan rich ni tan alt, ni tan principal: era un senyor com n'hi ha molts d' altres y no havia pas volgut dir aixó la gitana, y ella tampoch ho havia entés aixis: cosa tan segura, ja casi be no tenia per la Sila gran atractiu, de manera que ja no veyá ab tanta alegríia la presencia de don Ramon y fins li parlava ab certa fredor.

La bona Teresa, la seva mare, quan veyá que cap jove de la terra ja per res se mirava á la noya y quan veyá que feya aquell paper fret al amo del Mas Gran, se frisava, y á sa filla, de boja y tonta no la 'n deixava. Pero la noya no feya gran cas de sa mare y, qui sab, pot ser tenia alguns motius per tenir gran confiança ab sa bonaventura.

Don Ramon de Rocamora, sopusava que la freda conversa de la noya no tenia altre objecte que ferlo adelantar mes y ferli donar de sopte lo salt mortal; pero fos que no estés encara ben resolt, ó que tingues d' arreglar algun negoci, se 'n aná á Barcelona, dient á la Sila al despedirse, ab molt marcat accent, que tornaria per las bremas, á recullir per la tardó tots los fruyts que maduran durant l' estiu: la Teresa prou se li mostrá falaguera, pero la Sila no pogué passar sens contestarli:

—Deu fassi que las plujas no 'ls tornin ayguallits.

V.

Es lo cas que corria per la terra alguna partida de carlins y la tropa 'ls perseguia: los pobres pajesos de Sant Joan com los de per tot arreu, per forsa posavan tan bona cara á uns com á altres.

Una columna de tropa que sortia de Manresa y anava cap á Fols, feu parada en Sant Joan y volgué la casualitat ó la sort ó lo que vulgau, que lo coronel que la manava y altres gefes esmorsessin en lo Mas Xich: la Sila ab molta diligencia y bon agrado servi tot lo repás y no se 'n sentí pochs de *requiebros* y alabansas que li feyan tornar las galdas rojas: la veritat, la Sila era un pomet de flors que podia molt ben oloar un coronel: no espantavan á la noya los sabres ni las barbas, á tots contestava en catalá, sempre ab la rialleta á la boca, y fent sempre feyna, retirant los plats, plegant las estovallas y no estant may parada. Los militars feyan esforços per parlar també catalá, lo que feya molta gracia á la noya, y lo coronel tant emprendat quedá del recapte, del hospedatge y del bon tracte y sobre tot de la Sila, que al anarsen, s' oferí com amich á la mare y á la filla en tot y per tot, y de la cartera de viatge tragué una tarjeta que entregá á la noya: á la targeta hi havia escrit aqueix titol: *El marquès del Valle*.

Passava aixó pochs dias avans de que se 'n anés á Barcelona D. Ramon de Rocamora: la pobre Sila noya d' imaginació exaltada, deixá corre lo boja de la casa com cavall desenfrenat y recordant las miradas del coronel, sa espressiva estreta de má, sas dolsas paraulas y mirant tota sola la tarjeta que deya sempre, *El marquès del Valle*, forjá castells al ayre y en daurats somnis vegé al coronel, general y ministre y á ella marquesa y generala y qué se jo que mes, perque quan la imaginació 's desvoca, penseune lo que volgau, puig es ben cert que no te aturall. ¡Pobre y confiat D. Ramon, prou es ben possible que si torna per la tardó li hajin aygualit las plujas los fruyts que maduran durant l' estiu! ¡Y pobre Tófol! ¡qui sab ahont passa ton recort! Ja la teva imatge, no ha deixat lo mes petit solch en lo cor de la Sila, ton remey está solsament en la cansó qu' ara cantas:

Si 'l cor á la pena s' avesa,
Com també s' avesa en 'l goig,
També li arriba qu' oblida,
A qui nos oblida de cop.

No faltava la Sila á Manresa cada dia de mercat y ben neta de cara y bon devantalet de seda y bonica cistelleta y mocador de pita: l' acompanyava sa mare, pero fins semblava que li donava pena y li feya nosa.

¡Era tan pajesa y tan catalana la Teresa! La noya trobava militars pels carrers y plassas y també 'l coronel y entaulavan conversa y al ser al mitj dia l' acompanyava fins á la vista de Sant Joan. Y no parava aquí la cosa, sino que 'l coronel vestit de paysá, molts tardes ab lo cavall anava al Mas xich, ahont s' estava fins á la posta del Sol.

A la Teresa no li agradaven tan llargues y tan repetidas visites, y després qu' ella tenia feyna y no podia estar tota la santa tarde ab las mans plegadas: la gent enrahonava; l' amo del Mas gran ho sabia, creya qu' hi havia ja mitj compromís, y encara que no hi fós, may podria creure que un militar, castellà, de tan llunya terra y tan senyor anés ab la Sila per bon fi. Resolgué, donchs, parlar molt clar á sa filla y dirli terminantment que no volia que 's mormurés de la casa d' en Cirera, puig que 'l Mas xich, sempre havia tingut molt bon nom.

Mes aquella mateixa tarde al pondres el sol, quan la Teresa y la Sila acompanyavan al marqués un tros avall, al arribar als albas de la vora del riu, la mare de la Paula, aturá á la Teresa y entre tant lo coronel feu á la Sila la declaració mes ardorosa y tendre al mateix temps, ab paraulas tan dolsas, melodiosas y bonicas que la noya no havia pas sentit may. Boja tornaren á la Sila, boja de goig y gaubansa y en sa felicitat y en son deliri, aixís que quedá sola corre á trovar á sa mare que ja venia depressa y l' abraça y la besa una y dugas vegadas.

—¿Sabs qué m' ha dit la mare de la Paula? digué la Teresa.

—¿Qu' us ha dit?

—M' ha fet saber lo casament de sa filla ab en Sebastià y 'l de la Francisca ab en Nasiet.

—¿Y quan se casan?

—La vigilia de Tots Sants.

Un pajés y un teixidor! digué entre dents la Sila y al arribar á sa casa encen llum tot depressa, se fica á sa cambra y treu de la calaixera un pape-ret doblegat, ahont hi havia tots los trossets de plom de la prova feta en lo dia de Sant Joan: los tirá adins de una gibrella plena d' aygua perque fessin exactament las mateixas figuras que aquell dia, y, contemplantlos molta estona, tingué la Sila lo següent soliloqui:

—Ara ho veig ben clar: aqueixos fils mes groixuts, son los galons; las estrellas, volen dir las que ja porta y aqueixos com si fossin sarrells, voldrán dir sens dupte 'ls entorxats qu' han de venir encara. ¡Ah! Be va dir la Paula quan digué, «guardau qu' algun dia se t' aclarará:» ¡Oh! y la Paula y la Francisca se casan per Tots Sants, pero ¿qué m' va dir la gitana? Que jo no m' casaria tan aviat com ellas y que lo meu marit seria un dels mes alts senyors de tota la Espanya: ¿y ahont m' ho va dir? en los albas de la vora del riu, y en los mateixos albas de la vora del riu m' ha fet lo marqués sa declaració y m' há jurat que may mes me oblidaria, jamay. Boja seria, donchs, si encara duptés, está dit, no penso mes ab D. Ramon, per esperar algun temps mes, lo cambi ne val la pena, que s' compleixi la bonaventura; está resolt.

En aqueix mateix punt, la Teresa que ja havia arreglat lo sopar per tots los mossos y no veyent en lloch á sa filla, entra á sa cambra y trovantla tan quieta y parada contemplant la gibrella, s' hi acostá fins casi bé tocarla, sens que la noya se'n

adonés, y treyntli la gibrella del devant li digué:

—Ja es massa aixó, noya, tinch por que ab ta bonaventura y tas tonterias no t' tornis boja.

—Ay mare quin sust m' haveu donat: es que estich vejent que 's compleix tot, punt per punt.

—¿Que ja pensas potser que 'l coronel vol casarse ab tu?

—Ay mare si ho sapiguessiu!

—¿Y creus á un passavolant qu' avuy es aquí y demá al altre part del mon?

—Es que tinch provas.

—Y encara que fos cert, ¿y Don Ramon? ¿y te'n anirias á seguir 'l mon y deixarias per sempre aqueixa casa que tan costa, las nostras vinyas y 'l poblet de Sant Joan?

—Que vol que li digui, lo millor sempre es millor.

—¿Donchs si demá sortis un general deixarias al marqués y aixís sempre mentres fós possible?

—No, perque aqueix crech que ja compleix la bonaventura.

—Donchs ja no estich mes per bonaventuras ni romansos, y demá passat comensem á bremar y no vull pas que aqueixas visites de las tardes fassin enrahonar á tots los bremadors. Mira qu' aixó es mes mal per tu que per ningú, y ja que no tens enteniment, te tinch de parlar aixís.

—No vindrá ja qu' aixís ho volem durant las bre-mas, mes després vindrá lo que vindrá.

JOSEPH DE ARGULLOL.

(Seguirá.)

BIBLIOGRAFIA.

Certámens literaris de *La Misteriosa*.—Composicions premiades en lo del any 1874. (1)

Als sentiments catalanistas dels socis de *La Misteriosa* se deu que nostra literatura conte ab un aplech mes de triadas composicions, publicadas ab lo títol adalt anunciat, y de las quals aném breument á ocuparnos. Resultat aquell volum del certámen privat obert per la meteixa Societat, va precedit de l' *Acta de la festa* de la repartició de premis, y d' una *Memoria* del Secretari En Isidro Reventós. Forman aquesta un preámbul en que 'l Sr. Reventós, ab una fácil prosa, s' exten en consideracions sobre la ufana qu' ha pres lo renaixement catalá, posant de relleu lo nombrosas que son sas manifestacions, citantne com á exemple aquell meteix certámen, y fent notar també la circumstancia de que haventhi admés poesias catalanas y castellanias, hagen sigut tots los premis y accésits adjudicats á aquellas.

Apareix primerament en lo volum la oda *Als Estels* d' en Jascinto Verdaguier, premiada ab medalla de argent. Esta composició, si be un tant desigual en la forma y obscura en lo fons, respira aquella mística tendresa que sab fer brollar de sa ploma lo jove Verdaguier, al igual que 'n brolla la salvatge

(1) Barcelona.—Estampa de *La Renaxensa*.—1874.

rudesa de nostras montanyas. Pot ser prova de lo primer la següent estrofa en que no s' arriba á entendre l'imatge que l'autor ha volgut pintar:

Sembla 'l cel blau amplíssima cascata
que á pondres' arrossega astres y móns,
vosaltres d' or y plata
lluhenta arena que hi rodau pel fons.

En cambi ¡quánta dolor y senzilla inspiració no respiran las duas següents!:

Oh! ja hi cantan y sonan ab la mare
mos germanets mes rossos y bonichs,
ja se n' hi ve 'l meu pare,
y aviat d' un á un tots mos amichs.

Mon cor enamorat temps ha que hi nia.
prop de Jesus de mos amors estel,
ja hi es sa mare y mia
¿qué hi faig aquí si tot ho tinch al cel?

En las poesias d' aquest género, en que 'l sentiment ha de predominar, es molt perillós lo continuat us d' imatges y composicions á que 'l senyor Verdaguer sembla decantarse.

Lo darrer cant de 'n Francesch Ubach que guanyá 'l primer accésit á est premi es un cert romanç en que si veu la destra má de son autor, mes li falta originalitat.

En lo romanç *Santa Teresa* que meresqué 'l segon accésit, lo senyor Verdaguer mostra mellor forma qu' en sa anterior composició, ja qu' en ell maneja l' estil popular ab aquella manera que sols ell poseheix. L' amor de la Santa á Jesus hi está pintat d' un modo qu' encanta, revelant que l' autor sentia totalment la composició quan l' escribia.

Lo premi d' una escribania se l' endugué lo senyor Ubach ab sa oda *Lo bell viure* que no dubtém en assegurar es la mellor composició que 's troba en lo volum. Novetat en l' assumpto, entonació propia y elevada, y correcció en la forma resplandeixen en ella. Lo poeta fantasia la

«.....etat d' or verdadera
tants segles cobejada.»

y pinta ab pinzelladas de mestre la perfecció moral, los plers de la familia, los goigs tranquils y l' eterna pau. La composició té estrofes tant arrodonidas y perfectas com las següents:

Y espigna la tanora
y trenca á l' era tot seguit la dança
mentres lo jayo, á l' hora
per valls y serrats llança
una ullada de goig y d' esperança.

Perço qu' es trevallada,
generosa la terra ses fonts obra,
y creix á cada anyada
lo fruyt, y com que sobra,
va al camp del rich á espigolarhi 'l pobre.

Las poesias *Esperança* d' en Felip Pirozzini y l' *Aucellet* del citat Sr. Ubach, qu' obtingueren respectivament lo primer y segon accésits, pertanyen

abduas á un meteix género y fins s' assemblan molt en la idea qu' inclohuen. La primera la trobem mes sentida y espontánea que la segona, ja que aquesta es bastant artificiosa en son desenrotllament. Guanyá un tercer accésit la titulada *Cap d' any* del Sr. Matheu, que si te alguns pensaments elevats y verament poétichs, es per altra part molt confosa y poch llimada.

Lo premi extraordinari á la mellor cansó patriótica, consistent en un exemplar de l' excelenta obra *Bellezas de Catalunya*, s' adjudicá á la que te per titol *L' ombra del Rey* del nomenat Sr. Matheu y Fornells. La valentia y enérgica expressió qu' en tota ella 's manifesta, lo felís enllás del fons ab la forma, la novetat d' aquell y la perfecció d' esta, avaloran molt esta composició, qu' es una de las mellors del tomo.

Segueix á aquesta la *Cansó de Catalunya* del citat Sr. Ubach qu' está escrita ab facilitat y respira molt de ardor patriótic; y termena la série de poesias las *Cobles d' ara* en que 'l Sr. Matheu torna á manifestarse poeta espontáneo y enérgich, essent aquesta poesia una veritable pintura dels mals que la guerra ocasiona.

Forma part del volum y fou també premiada la comedia en un acte *Lo pare de la noya* original y en vers de 'n Felip Pirozzini. L' obra te una versificació fluida y correcta y si be s' hi nota poca novetat en l' assumpto está dessenenrotllat ab verdadera gracia cómica. En lo llenguatge l' autor, per voler ser massa purista, usa algunas paraulas que no son propias de una comedia de costums.

Tals son las inpresions que hem deduit de la lectura del volum publicat per la societat *La Misteriosa*.

La importancia d' eixa publicació, si ja es molta per son mérit intrínzech, ho es també en quant marca el camí que deurian seguir las associacions de aquesta classe. Per aixó no podem menys de felicitar als individuos de dita societat y animarlos á continuar la tasca ab tant d' éxit comensada.

Barcelona, Juny de 1874.

A. AULESTIA Y PIJOAN.

NOVAS.

Ha vist la llum pública lo quart volúm de las *Cançons de la terra* que ab tanta constancia en be de la literatura y música popular publica en Francesch Pelay Briz. En un de nostres prócsims números nos n' ocuparem detingudament.

En lo vinent número publicarem las bases dels certámens de la Academia BIBLIOGRÁFICO-MARIANA y de la festa poética de San Gervasi.